

5

ASEAN:Siam-Thailand
+ Japan
+ China
and + India

จีน **CHINA**

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2559/2016

25 พฤศจิกายน 2559
November 2016

จีน China

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

เอกสารประกอบสัมมนาวิชาการประจำปี 2559/2016

ASEAN: Siam-Thailand + Japan + China and + India

ศุกร์ที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

ณ ห้องประชุม ฎากามยาว อาคารเรียนรวม (เดิม) มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา

พิมพ์ครั้งแรก : พฤศจิกายน 2559

ออกแบบปกและรูปเล่ม : DREAM CATCHER GRAPHIC CO., LTD.
โทร. 0 2455 3932, 0 2455 3995

จัดพิมพ์โดย

มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย

Toyota Thailand Foundation

186/1 หมู่ 1 ถนนทางรถไฟเก่า ต. สำโรงใต้ อ. พระประแดง จ. สมุทรปราการ 10130

โทรศัพท์ 0 2386 1393-5 โทรสาร 0 2386 2880

186/1 Moo 1 Old Railway Road, T. Samrong Tai, A. Prapadaeng, Samutprakan 10130

Tel. 0 2386 1393-5 Fax. 0 2386 2880

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbooks Project

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700 โทร/โทรสาร 0 2433 8713

413/38 Arun-amarin Road, Bangkoknoi, Bangkok, Siam 10700 Tel./Fax. 0 2433 8713

<http://www.textbooksproject.com> | <http://www.textbooksproject.org>

แนะนำหนังสือชุด “30 ปีความสัมพันธ์ไทย-จีน”	2
[จากหนังสือสรุปการสัมมนาประจำปี 2548 30 ปี ความสัมพันธ์ไทย-จีน 600 ปี ซ้ำปองก/ เจิ้งเหอ กับอยุธยาและอุษาคเนย์, 2549]	

คำนำ	11
[จากหนังสือสังคมจีนในไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์, 2548]	

ถ้อยแถลง	19
[จากหนังสือจิมก้องและกำไร : การค้าไทย-จีน 2195-2396/1652-1853, 2548]	

แนะนำหนังสือชุด “30 ปีความสัมพันธ์ไทย-จีน”

ทรงยศ แววหงษ์
ข้าราชการพิเศษ เลขาธิการ

พิธีกร :

ช่วงต่อไปจะเป็นการแนะนำหนังสือที่ปีนี้เราจัดพิมพ์ขึ้นมา มีความสำคัญมากๆ ผู้ที่จะมาแนะนำ 2 ท่านด้วยกัน ท่านแรกเป็นอาจารย์ที่หลายท่านไปท่องเที่ยวคงจะเคยรู้จักดี เป็นผู้บรรยาย เป็นนักคุเทศก์กิตติมศักดิ์ที่เสียงนุ่มที่สุดในประเทศไทย ปัจจุบันอาจารย์สอนอยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์จบปริญญาตรีจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วุฒิปริญญาโทระหว่างประเทศจากสถาบันสังคมศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ ปริญญาโททางการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนาจากสถาบันสังคมศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ ขอเรียนเชิญอาจารย์ทรงยศ แววหงษ์

และอีกท่านที่จะมาแนะนำหนังสือ ท่านเป็นอาจารย์อยู่ที่วิทยาลัยนวัตกรรมทางสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นนิสิตปริญญาเอก ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์เป็นผู้ที่สนใจและมีความเชี่ยวชาญพิเศษในเรื่องประวัติศาสตร์อยุธยา รัตนโกสินทร์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาจารย์เพิ่งเขียนหนังสือเรื่อง หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช และเป็นคนค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทางไปเปิดสัมพันธ์ไมตรีเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ข้าราชการพิเศษ เลขาธิการ ขอเชิญอาจารย์ทั้งสองท่าน

ทรงยศ :

ขอพบพระคุณอาจารย์สมฤทธิ นมัสการพระคุณเจ้า กราบเรียน ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน จริงๆ แล้วรายการนี้เป็นรายการแนะนำหนังสือ ผมคิดว่าส่วนใหญ่ท่านทั้งหลายเป็นคนที่คุ้นเคยกับเรา เราก็จัดงานแบบนี้ปีละ 1 ครั้ง และจงเวลาของทุกท่านไว้ว่าเดือนพฤศจิกายน เราเจอกันทุกปี แล้วปีนี้ก็เช่นกันเหมือนปีที่แล้ว คงจะเหมือนกับปีหน้าด้วย ฉะนั้นจึงขอจองตัวเอาไว้ก่อนก็แล้วกัน

แต่ล่ะปีเราก็จะออกหนังสือมาเยอะเยอะ ปีนี้จะเห็นว่าเยอะมากทีเดียว แล้วก็ส่วนหนึ่งของหนังสือก็เป็นหนังสือที่สืบเนื่องมาจากการสัมมนาปีที่แล้ว อีกส่วนหนึ่งก็จะมีหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องไทย แล้วก็สัมพันธภาพระหว่างไทย-จีน 3 เล่มใหญ่ๆ ด้วยกัน และยังมีแถมมีเอกสารเล่มเล็กๆ อีก 10 เล่ม แล้วก็คงมีหนังสือย่อยอะไรต่างๆ นานาอีก

เพราะฉะนั้น ผมกับอาจารย์ธำรงค์ศักดิ์ก็คงจะช่วยในลักษณะที่คล้ายๆ การย่อยหนังสือเหล่านี้ว่า สิ่งที่อยู่ในมือท่าน ว่ามันคืออะไรและท่านจะใช้ประโยชน์จากมันได้อย่างไร

ตามกำหนดเดิมของเรา ท่านอาจารย์สารสิน วีระผล ท่านจะมาอยู่กับเราที่นี่ แต่ว่าท่านส่งข่าวมาว่าท่านติดอยู่ที่จุฬาฯ เราคงจะทราบว่าคุณพานั้นใกล้ก็สวนลูมฯ และเราก็คงทราบว่าคุณสวนลูมฯ นั้น พอถึงวันศุกร์มันเหมือนกับมีไข้จับสั่นอะไรบางอย่าง ต้องเรียกว่า Friday evening fever อะไรทำนองนี้ เพราะฉะนั้นอาจารย์จึงมาไม่ทัน ถ้าอาจารย์มาก็คงจะขึ้นมาบนเวที ถ้าอาจารย์มาไม่ทันเดี๋ยวผมกับอาจารย์ธำรงค์ศักดิ์ก็จะว่ากันไป

ผมอยากจะทำความเข้าใจว่าเวลาเราพูดถึงเรื่องสัมพันธภาพระหว่างไทย-จีนนั้น อาจจะมีหนังสือเล่มหลักๆ ประมาณ 4 เล่ม ซึ่งผมจะขออนุญาตกล่าวเรียงตามลำดับ ในแง่ของเวลา

เล่มที่ 1 ก็น่าจะเป็นหนังสือของ G. William Skinner ซึ่งชื่อจริงของเขาคือ *Chinese Society in Thailand* ซึ่งตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1957 แล้วเราได้แปลออกมาเป็นภาษาไทยตีพิมพ์ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2529 เมื่อ 20 ปีมาแล้ว ปีนี้ได้นำมาจัดพิมพ์ใหม่ มีขายอยู่ข้างนอกนี้ เราให้ชื่อว่า *สังคมจีนในไทย* น่าจะถือว่าเป็นเล่มที่สำคัญเล่มที่ 1 ในแง่ของเวลา

เล่มที่ 2 ผมคิดว่าน่าจะเป็นงานซึ่งพัฒนามาจากวิทยานิพนธ์ปริญญา

4 แนะนำหนังสือชุด “30 ปีความสัมพันธ์ไทย-จีน”

เอก ของอาจารย์สืบแสง พรหมบุญ ซึ่งนั่งอยู่ตรงหน้าผม หนังสือเล่มนี้ชื่อว่า *Sino-Siamese Tributary Relations 1282-1853* หรือ *ความสัมพันธ์ในระบบราชการระหว่างจีนกับไทย* งานชิ้นนี้ทำในปี 1970

เล่มที่ 3 เป็นงานวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ ดร. สารสิน วีระผล ซึ่งวันนี้ไม่สามารถมาอยู่กับเราได้ ชื่อเดิมของงานที่อาจารย์เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ก็คือ *Tribute and Profit Sino-Siamese Trade 1652-1853* เช่นเดียวกัน เราก็แปลออกมาเป็นภาษาไทย และให้ชื่อซึ่งหลายคนบอกว่า sexy มาก เพราะว่าได้ค่าและได้ความที่งดงามมาก หนังสือเล่มนี้มีชื่อว่า *จิ้มก้องและกำไร : การค้าไทย-จีน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2195-2396/1652-1853* อาจารย์ธำรงค์ศักดิ์ก็ได้ยกขึ้นมาให้ดูอยู่นี้แล้ว

ส่วนเล่มที่ 4 ยังมีเหลืออยู่เพียงนิดเดียว ผมคิดว่าเป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่เคยอ่านแล้วรู้สึกทำให้แรงบันดาลใจและความรู้อะไรหลายอย่างที่เราไม่เคยรู้มาก่อน หนังสือเล่มนี้เขียนโดยคนชื่อ Dr. Jennifer Wayne Cushman ก็เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของเขาที่มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ชื่อเดิมคือ *Fields from the Sea: Chinese Junk Trade with Siam during the Late Eighteenth and Early Nineteenth Centuries* ก็แปลออกมาเป็นภาษาไทย ตอนนี้อยู่เหลืออีกนิดหน่อย แปลไว้นานแล้ว พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2528 ให้ชื่อว่า *การค้าทางเรือสำเภากจีน-สยาม ยุคต้นรัตนโกสินทร์*

เพราะฉะนั้น เวลาเราพูดถึงหนังสือที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ไทย-จีน ในแง่ของการค้า ผมคิดว่าหนังสือ 4 เล่มนี้น่าจะเป็นหนังสือ 4 เล่มหลัก ซึ่งอาจารย์ธำรงค์ศักดิ์จะได้แนะนำหนังสือ 3 เล่ม ใหม่นี้ ขอเชิญอาจารย์

พิธีกร :

จริงๆ แล้ว รายการนี้ท่านผู้ที่มีเกียรติคงไม่ทราบ เราได้รับคำแนะนำปณขู่มาให้ใช้เวลาตรงเป๊ะเลยนะ แล้วก็จะมีไฟแดงกะพริบๆ ถ้ากะพริบ 1 ที่ ก็แปลว่าเหลือเวลาอีก 5 นาที ถ้ากะพริบ 2 ที่ ก็แปลว่าเหลือเวลาอีก 2 นาที ถ้ากะพริบถี่ๆ ก็แปลว่า ลงไปได้แล้ว เพราะฉะนั้นเชิญอาจารย์ธำรงค์ศักดิ์ไป เห็นบอกว่าไฟช็อต เขาเลยใช้กับเราไม่ได้

ธำรงค์ศักดิ์ :

สวัสดิ์ท่านผู้มีเกียรติ รายการวันนี้สำหรับหน้าที่ของผมก็คือการ

แนะนำหนังสือ 3 เล่มด้วยกัน ตอนที่จะมาแนะนำหนังสือในวันนี้ก็เห็นคำขวัญที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ว่า ให้จับตารายการวันศุกร์ไว้ให้ดี ผมไม่ทราบว่ารายการนี้หรือเปล่า (หัวเราะ)

ทรงยศ :

มีหลายรายการในวันนี้ (หัวเราะ)

อัครศักดิ์ :

ไม่เกี่ยวกับรายการนั้นะ คุณผู้ฟังและคุณสโรชา (เสียงหัวเราะ) หนังสือที่ผมจะแนะนำเป็นเล่มแรก เป็นหนังสือที่แปลจากงานวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของอาจารย์สารสิน วีระผล ในเรื่อง *จิมก้องและกำไร: การค้าไทย-จีน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2195-2396/1652-1853* หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เขียนถึงความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย หรือเราอาจจะเรียกว่าสยาม กับจีนในช่วงสมัยตั้งแต่อยุรชยยุคสมัยพระนารายณ์ มาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้ารัชกาลที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ ที่วิทยานิพนธ์เล่มนี้ตั้งใจเขียนตั้งแต่ยุคสมัยพระนารายณ์ จนถึงรัชกาลที่ 4 นั้น ในหนังสือเล่มนี้ระบุไว้ว่า จิมก้องและกำไรเป็นการค้าไทย-จีนในปี พ.ศ. 2195 จนถึงปี พ.ศ. 2396

ปี พ.ศ. 2195 ที่หนังสือเล่มนี้ให้ความหมาย ก็คือว่า เป็นปีแรกของการเปิดทำการค้าอย่างเป็นทางการในนามของการจิมก้อง อันนี้ตามหนังสือเล่มนี้น่าเสนอ และปียุติของหนังสือเล่มนี้คือ ปี พ.ศ. 2396 คือเป็นปีสุดท้ายที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งทูตไปยังเมืองจีนเพื่อจิมก้อง หลังจากนั้นพระองค์ประกาศว่าจะไม่จิมก้องอีกต่อไป

ประกาศเอกราชของการไปจิมก้องเมืองจีนดูได้ตามประกาศหมายเลขที่ เข้าใจว่าหมายเลข 4 เอกสารชิ้นนี้เป็นเอกสารสำคัญมาก เป็นประกาศสมัยรัชกาลที่ 4 เรื่องราชทูตไปเจริญทางพระราชไมตรีกับพระเจ้ากรุงปักกิ่ง เอกสารเล่มนี้ชี้ให้เห็นรายละเอียดว่า วิธีการส่งทูตไปจิมก้องเมืองจีน สังคมหรือราชสำนักสยามทำอะไร หนังสือของอาจารย์สารสิน วีระผลให้ประเด็นสำคัญอยู่ตรงที่ว่า ลักษณะ รูปแบบ วิธีการและปริมาณทางการค้าโดยทั่วไปเราเข้าใจกันว่าเป็นการค้าระหว่างอยุธยาและกรุงธนบุรีซึ่งเรากำลังนั่งอยู่ตรงนี้ และกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งอยู่อีกฟากหนึ่งนั้นเป็นการทำการค้ากับเมืองจีนโดยตรงเพียงเท่านั้น แต่ในรายละเอียดของวิทยานิพนธ์หรือหนังสือ

เล่มนี้บอกว่า ไม่ใช่ มันเป็นการค้าที่เดินทางไปกลับการค้าตามรายทาง ซึ่งหนังสือเล่มนี้ให้ภาพว่าเป็นการค้าสามเหลี่ยมระหว่างสยาม จีน และญี่ปุ่นไปพร้อม ๆ กัน

ดังนั้น แม้ว่าการยุติทางการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นจะมีมาตั้งแต่กลางสมัยอยุธยา แต่การค้าบนเส้นทางการค้ากับจีนนั้นก็ยังไปญี่ปุ่นด้วยนอกไปกว่านั้น เกาลัดญี่ปุ่นก็ยังมีมาถึงอยุธยาแล้ว

ดังนั้น ในบัญชีรายชื่อของสินค้าประเภทต่าง ๆ ที่ถูกค้นคว้ามาจะมีความสำคัญมาก และสถานีการค้าในดินแดนของประเทศไทยไม่ได้มีเพียงอยุธยา กรุงเทพมหานคร และกรุงเทพฯ เท่านั้น ยังมีหัวเมืองที่เราเรียกว่า เมืองนครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี จันทบุรี เป็นเมืองท่าที่ส่งเรือไปทำการค้าด้วย นี่เป็นประเด็นในหนังสือว่าด้วย จิมก้องและกาโ

ไทยมองจีนในแง่ของการเป็นศูนย์กลางของมหาอำนาจแห่งเอเชีย ก็คือ เราจึงต้องไปจิมก้องเขา แต่เราไปจิมก้องในมุมมองของการที่เราต้องการกำไรกลับมา กำไรตรงนี้มีความสำคัญมากตรงที่ว่า หากเราดูหนังสืออีกเล่มหนึ่งของคุณแมน ซึ่งอาจารย์ทรงยศได้ชี้แจงไปแล้ว หนังสือของคุณแมนว่าด้วยเรื่อง การค้าสำเภาสยามยุคต้นรัตนโกสินทร์ คุณแมนจะเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือของ ดร. สารสิน วีระผล ก็คือ อธิบายเฉพาะตอนต้นรัตนโกสินทร์ ประมาณ 100 ปี

หนังสือของคุณแมนนี่ เป็นหนังสือที่ดีมากนะ ที่พิมพ์ออกมาแล้วโดยสำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมกับมูลนิธิโครงการตำราฯ เมื่อ พ.ศ. 2528 ปรากฏว่า 20 ปีที่แล้ว พิมพ์ 1,000 เล่ม แล้วขายไม่หมด ทางเราก็เลยกว้านซื้อมาแล้วเอามาวางขายในงานนี้เพื่อให้หมดเสียที จะได้พิมพ์ใหม่ แต่คาดว่าจะไม่มีโอกาสพิมพ์ใหม่ หนังสือตอนนี้ต้นทุนในการพิมพ์แพงมาก ดังนั้นหนังสือของคุณแมนตอนนี้เหลืออยู่เพียง 10 เล่ม ราคาเดิมนั้นเล่มละประมาณ 69 บาท ตอนนี้เราไม่ขาย เราขายเล่มละ 40 บาท มีอยู่ 10 เล่มเท่านั้น อยู่ที่โต๊ะหนังสือด้านนอก

หนังสือของคุณแมนนี่ ถ้าเปิดอ่านแล้ว ใครที่ไม่คุ้นกับขบวนการทางการค้า ก็จะพบว่าวิทยานิพนธ์นี้เต็มไปด้วยตัวเลขและการอธิบายว่าด้วยวิธีการค้า การเก็บภาษี และรายละเอียดของเรืออย่างมาก แต่ถ้าเข้าไปโดยจินตนาการ ถ้าท่านคิดว่าท่านต้องการสร้างหนังสือทำการค้า อย่างเช่น ฮวงโหลู่เจ้าพระยาอะไรทำนองนี้ ท่านจะต้องเข้าใจขบวนการสร้างเรือของการค้าเรือสำเภากับ

เช่น ถ้าหัวเรือทาสีเขียวหรือหัวเรือทาสีแดง มันบ่งบอกว่าหัวเรือสีเขียวมาจาก
แถวฟูเกี้ยน หัวเรือทาสีแดงมาจากกวางตุ้ง

หนังสือของคุณแมน ให้รายละเอียดลงไปถึงขนาดนั้น รวมกระทั่งถึง
สำเนา ใบเรืออะไรต่างๆ นี่คือสิ่งที่เราไม่เคยรับรู้มาก่อน คุณแมนได้ค้นคว้า
ไว้ให้เรา แต่เธอได้จากไปแล้วหลายปี ดังนั้น นี่คือนั่งหนังสือ 10 เล่มสุดท้ายของ
เธอในแผ่นดินประเทศไทย

ทรงยศ :

ผมขอแทรกอาจารย์สักนิดหนึ่งเถอะครับ อาจารย์พูดถึงคำว่า “จิ้มก้อง”
ผมคิดว่าขยายความสักนิดได้ไหม การจิ้มก้องกับการค้าปกติเป็นอย่างไร เป็น
หน้าที่ของเราหรือเปล่า

อัครศักดิ์ :

“จิ้มก้อง” เป็นการติดต่อสัมพันธ์ไมตรีไปแสดงความเคารพ จิ้มก้องก็
แปลว่าการแสดงความเคารพ คือเอาเครื่องบรรณาการไปถวายจักรพรรดิจีน
จักรพรรดิจีนซึ่งนั่งอยู่ที่พระราชวังกรุงปักกิ่ง กรุงปักกิ่งก็มีกำแพงล้อมรอบแค่
45 กิโลเมตรเท่านั้น ก็มองมายังเมืองหนานหยิงหรือว่าพวกฮวนที่อยู่ทางใต้
ว่า มาแสดงความเคารพแล้ว ไช้ไหม ถ้าเช่นนั้น ก็อนุญาตให้ทำการค้าโดย
ไม่เก็บภาษีนะ แล้วยังแถมมอบสิ่งของตอบแทนเครื่องบรรณาการที่ส่งมาใน
มูลค่าที่คนที่มาจิ้มก้องนั้นได้กำไรด้วย

เครื่องจิ้มก้องที่ได้กลับมายังกรุงศรีอยุธยาหรือกรุงธนบุรีหรือรัตน
โกสินทร์นั้นนะ ราชสำนักหรือขุนนางมักจะนำไปขายต่อให้ฝรั่งซึ่งอยากได้
เขาเรียกว่าไป “จิ้ม” แล้วเอา “ก้อง” กลับมา เรียกว่าได้กำไรทั้งขึ้นทั้งลงเลย

กระบวนการจิ้มก้องนั้น เรบอกว่าเป็นการทำบรรณาการระหว่างราช
สำนักไทยกับจีน ไม่ใช่เป็นการแสดงความเป็นเมืองขึ้น แต่พอหัวเมืองอื่นๆ
อย่างเช่น บัตตานี หัวเมืองล้านนา เอาเครื่องบรรณาการมาให้กรุงเทพฯ เรา
กลับบอกว่านั้นแสดงความขึ้นต่ออำนาจ นี่มันเป็น double standard ของ
โลกโบราณ

เราหันมาแนะนำหนังสือ เนื่องจากเวลาเหลืออีก 3 นาที ที่จริงเรา
อยากคุยมากกว่านี้ แต่อาจารย์ชาญวิทย์มองหน้าเราแล้ว ภารกิจของเราเล่ม
ต่อไปก็คือ เล่มที่ใหญ่ที่สุด ถ้าใครมางานนี้แล้วไม่ได้ควักสตางค์ซื้อหนังสือของ

จี. วิลเลียม สกินเนอร์ แสดงว่ามาไม่ถึงหอประชุมแห่งนี้ ราคาถูกมาก เพียง 500 บาท ตอนนี้อยู่ 400 ด้วยนะ เฉพาะงานนี้เท่านั้น

หนังสือชื่อ *สังคมจีนในไทย* หนังสือเล่มนี้นะ สกินเนอร์เขียนเมื่อ 40 ปีที่แล้ว คือเขียนเสร็จก่อนปี 2500 ในยุคนั้นก่อนปี 2500 ปัญหาจีนคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาใหญ่มาก สังคมไทยนั้นนะ ในการติดต่อสัมพันธ์กับจีนเรามีปัญหาสำคัญอยู่ 4 ประการในตลอดหลายร้อยปีนี่มาเลย ถ้าให้ผมสรุปนะ

หนึ่ง คือ ปัญหาในการจี้มก้อง ช่วงต่อมาเป็นปัญหาที่สอง คือ ปัญหาพลังชาตินิยมทั้งจีนและไทย ปัญหาช่วงต่อมา ซึ่งจะเป็นปัญหาที่หนังสือเล่มนี้เข้าไปคลุกคลีด้วยอย่างมากก็คือ ปัญหาเรื่องปีศาจคอมมิวนิสต์ในสายตาของคนไทย สังคมไทย และรัฐบาลไทย และปัญหายุคปัจจุบันซึ่งหนังสือเล่มนี้ไม่ตอบ คือ ปีศาจความมั่งคั่งจากข้างไห

ในกรณีที่ จี. วิลเลียม สกินเนอร์ เขียนหนังสือ *สังคมจีนในไทย* สกินเนอร์อยู่สหรัฐ แต่ต้องการเข้าใจสังคมคอมมิวนิสต์ในยุค 40-50 ปีที่แล้ว ซึ่งในขณะนั้นไม่มีนักวิชาการในโลกตะวันตกจะสามารถเข้าไปศึกษาคอมมิวนิสต์ได้โดยตัวของเขาเอง ทำอย่างไรเขาจึงจะเข้าใจสังคมคอมมิวนิสต์หรือประเทศจีนแดงได้ วิธีการก็คือ ศึกษาทางอ้อม คือศึกษาชาวจีนโพ้นทะเลในที่ต่างๆ เพื่อที่จะเข้าใจว่าประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในขณะนั้นหรือว่าจีนแดงเป็นอย่างไร นี่เป็นการศึกษาทางอ้อม

และหนึ่งในพื้นที่ที่สกินเนอร์เลือกศึกษาก็คือประเทศไทย เพราะประเทศไทยในขณะนั้นก็มีปัญหาคนจีนเป็นอย่างยิ่ง มีปัญหาคนจีนที่รัฐบาลสยามตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 จนกระทั่งมาถึงยุคของจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีปัญหาว่าด้วยชาตินิยมไทยและใครคือไทยบ้าง นี่คือสิ่งที่ทำให้ จี. วิลเลียม สกินเนอร์ เลือกพื้นที่ประเทศไทยมาทำการศึกษา

และในที่สุดสกินเนอร์ก็เริ่มต้นการศึกษาด้วยประเด็นปัญหาว่า คนจีนเหตุใดจึงอพยพออกมาจากเมืองจีน ด้วยปัจจัยอะไรบ้าง ขว้ายากหมากแพง ปัจจัยทางอุดมการณ์ทางการเมือง แล้วเขามาจากแถบไหนบ้าง

ปรากฏว่าสกินเนอร์ชี้ให้เราเห็นว่า คนไทยที่อยู่ในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยาหรือก่อนอยุธยาเสียอีกจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ไม่เคยมาจากแม่น้ำฮวงโหหรือปักกิ่งเลย คนไทยส่วนใหญ่มาจากแม่น้ำที่อยู่ทางด้านชายแดนทางทิศใต้ ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองจีนที่เราเรียก ไหหล้า กวางตุ้ง ฝูเจี้ยน เท่านั้นเอง แทบไม่เคยไปแตะถึงแม่น้ำแยงซีด้วยซ้ำไป

ดังนั้นการที่เราจินตนาการว่าสังคมไทยกับจีนเป็นมิตรกัน จากฮวงโห ลู่เจ้าพระยา อาจจะต้องคิดใหม่ จริงๆ แล้วมาจากกว้างต้ง ผู้เกียน เป็นแคะ เป็นฮกเกี้ยน เป็นไหหล่า

ในท้ายนี้ ปริมาณการศึกษาว่าด้วยปริมาณของคนจีนในสังคมไทยนั้น ก่อให้เกิดสิ่งหนึ่งที่เราเรียกว่า พลังของการมีปัญหาทางชาตินิยม ภายใต้คิดว่าด้วยการรักชาติสมัยใหม่ หากใครต้องการเข้าใจปัญหาคนจีนในสังคมไทย แล้วไม่อ่านงานเล่มนี้ของสกินเนอร์ ไม่มีทางเป็นไปได้ หากใครต้องการเข้าใจว่า ทำไมคนไทยในปัจจุบันต้องการไปไหว้ฮวงซุ้ยของบรรพชนที่กว้างต้ง อ่านเล่มนี้แล้วจะเข้าใจได้ ขอขอบคุณ

ทรงยศ :

ขอบคุณอาจารย์ เรามีเวลาเหลืออีกนิดหนึ่ง ยังมีเหลือใช้ไหม ยังมีเวลาเหลืออีก 2 นาที หนังสือเล่มสุดท้าย ซึ่งท่านผู้มีเกียรติยังไม่อยู่ในมือ เนื่องจากเย็นนี้ถึงจะแจกให้ท่าน เวลาท่านเอาชื่อที่ก๊อปปี้ที่หน้าอกเอาไปแลกก็จะได้หนังสือเล่มนี้ หนังสือนี้จริงๆ ก็เป็นการรวบรวมรายงานที่เราสัมภาษณ์กันในปีที่แล้ว ปีที่แล้วเราสัมภาษณ์เรื่อง **พระเจ้ากรุงสยามกับเซอร์จอห์น เบาว์ริง** คงยังจำได้ หลายท่านได้ไปร่วมแล้วอาจจำได้บ้างจำไม่ได้บ้าง ก็กลับมาอ่านหนังสือเล่มนี้ เรารวบรวมทั้งหลายทั้งปวงที่เราถกกันปีที่แล้ว

แต่ที่ผมคิดว่าสำคัญมากๆ เลย แม้กระทั่งตัวผมเองก็คือ ผมกลับมาอ่านอีกทีหนึ่ง ที่ผมคิดว่าสำคัญมากๆ ก็คือ คำนำเสนอ ซึ่งอาจารย์ชาวนิวทีย์ กับอาจารย์กัญญาได้รวบรวมประมวลอะไรต่างๆ นานา คือ คำนำอันนี้จะให้ภาพว่าในขณะที่เราคุยถึงรัชกาลที่ 4 ก็ดี เซอร์จอห์น เบาว์ริง ซึ่งมาเจริญสัมพันธไมตรีหรืออะไรก็ตามที่กับเมืองไทย ตอนนั้นมันอยู่ในบริบทอย่างไร

เพราะฉะนั้น ในคำนำเสนอได้พูดถึงบริบทของโลกเลย ว่าโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง เราค่อยๆ บีบให้มันเล็กลงจนมาถึงเอเชีย ว่าเอเชียกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างไร อะไรเกิดขึ้นในอินเดีย อะไรเกิดขึ้นในจีน แล้วก็บีบลงมาอีก จนกระทั่งถึงอุษาคเนย์ ในลาวเป็นอย่างไร ในพม่าเป็นอย่างไร บริบทต่างๆ เหล่านี้ก็จะทำให้เราเข้าใจมากยิ่งขึ้นว่าในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งทรงมีประกาศต่างๆ คือมีนโยบายต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมอะไรหลายอย่างในรัชสมัยของท่าน มันเกิดอะไรขึ้น ท่านถึงจะต้องทำในลักษณะแบบนั้น เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าหนังสือเล่มนี้ ซึ่งมีคำนำเสนอดีมากๆ จะทำให้เราเข้าใจบริบทของ

สังคมได้ดีขึ้น

เมื่อปีที่แล้ว ผมจำได้ว่า คุณธวัชชัย ซึ่งอาจารย์สมฤทธิ์ได้พูดถึง เอกสารเก่าๆ แผนที่เก่าๆ ที่น่าสนใจเยอะมากเลย คุณธวัชชัยได้พูดถึง เอกสารซึ่งนำเสนอเมื่อปีที่แล้ว ซึ่งเมื่อเราฟังแล้วก็ผ่านหูไป แต่คราวนี้คุณ ธวัชชัยกลับมาเขียน เพราะฉะนั้น พอเป็นลายลักษณ์อักษรเวลามาอ่านก็ รู้สึกเลยว่า เอกสารต่างๆ ที่คุณธวัชชัยมีอยู่ และได้มาเผยแพร่ให้เราได้รับความรู้ด้วย มันสำคัญมากเหลือเกิน

นอกจากนั้นอีกหลายบทความที่ไม่ได้นำเสนอเมื่อปีที่แล้ว ก็ได้ถูก นำมาเป็นภาคผนวกของหนังสือเล่มนี้ เพราะฉะนั้น เดียวเย็นนี้ก็รับหนังสือ เล่มนี้ก่อนจะกลับบ้าน แต่ว่าต้องอยู่ตัวกันก่อน เพราะอีกรายการหนึ่งจะ เริ่มประมาณ 6 โมงเย็น ก็มีเวลาเหลือเฟือ

สำหรับเอกสารเล็กๆ ทั้ง 10 เล่มนี้นั้น ผมต้องขอล่าวถึงเล่มที่ 3 ที่เขียนว่า *เจิ้งเหอ/ข้าปองก แห่งอุซาคเนย์* อันนี้เป็นงานของท่านอาจารย์ สืบแสง พรหมบุญ ซึ่งเมื่อตะกี้ผมได้เอนามท่าน ท่านก็ได้กลับมาเขียนงาน ชิ้นนี้ขึ้นมาหนาเกือบ 100 หน้า ทำให้เราเข้าใจเจิ้งเหอ เข้าใจสิ่งที่เรียกว่า ข้าปองก แล้วก็บริบทต่างๆ นานาในอุซาคเนย์ ได้เป็นอย่างดีแล้วก็สอดคล้องกับ เอกสารอื่นๆ ซึ่งหมายความว่า เอกสาร 10 เล่มที่ท่านได้ไป นอกจากว่าจะ เป็นเรื่องรัชกาลที่ 4 แล้ว แต่จุดใหญ่ใจความก็คือจะตอกย้ำให้เราเห็นประเด็น ที่เรากำลังสัมมนากันในวันนี้ ก็คือ เจิ้งเหอ

ลืมบอกไป อาจารย์ธำรงค์ศักดิ์ก็เลยหยิบขึ้นมาบอกว่า อย่าลืมเรื่อง *การเปิดความสัมพันธ์กับ “จีนแดง”* เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 ผมเข้าใจ ว่าเหตุผลที่อาจารย์ส่งมาให้ผม ก็เพราะอาจารย์เป็นคนเขียน ก็เลยจะเสนอ หน้าละ โอเค เราจะมีเวลาเล็กๆ หลังที่ท่านข่าวแล้ว รายการนี้เข้าใจว่าจะ ย่อยอาหารให้ท่าน และในขณะที่เดียวกันก็จะทำให้ท่านทราบว่า เอกสารแต่ละ ชุดมีอะไรอยู่ในนั้น ขอคุณครับ

คำนำ

สังคมจีนในไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

คงไม่มีใครปฏิเสธว่าประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังเสียกรุงศรีอยุธยา เรื่อยมาจนกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ได้กลายมาเป็นเมืองหลวงของประเทศสยามและประเทศไทยตามลำดับมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ คนจีน “โพ้นทะเล” (หรือ “หัวเฉียว” Overseas Chinese) หรือคนไทยเชื้อสายจีน (Sino-Thai ที่เคยถูกเรียกอย่างไม่เคารพนับถือกันว่า “เจ๊ก”) นั้น เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของสังคมไทย ไม่ว่าจะมองในแง่ของรูปพรรณสัณฐาน ผิวพรรณ หน้าตา (ตี่) ไม่ว่าจะมองในแง่ของฐานะทางเศรษฐกิจ “เถ้าแก่ เสีย” จนกระทั่งมีคำกล่าวประเภทที่ทำลายความเชื่อเดิมที่ว่า “สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง” ให้กลายเป็น “ปี่จ้อ วันจันทร์ เตือนเจ็ด ลูกเจ้า หลานเจ๊ก” ไม่ว่าจะมองในแง่ของการเมือง ที่เพียงแค่อุปวัติของนายกรัฐมนตรีนครและ กรม. ภายในเพียงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นชุดของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ชวน หลีกภัย, บรรหาร ศิลปอาชา, และ/หรือทักษิณ ชินวัตร ฯลฯ ก็จะเห็นความเป็น “เจ๊ก/จีน” ในระดับสูงของชนชั้นและสังคมไทยได้อย่างชัดเจน

เรื่องของความเป็น “เจ๊ก/จีน” ในสังคมไทยนั้น ดูเป็นเรื่องที่ “รู้ๆ” กันทั่วไป แต่ก็เป็นความรู้ด้วย “สามัญสำนึก” (ส่วนใหญ่ “อ่อนแอ”) เสียมากกว่า แม้ว่าในระยะหลังโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมาที่เศรษฐกิจและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย และบาง

ประเทศในอุษาคเนย์ “ร้อนฉ่า” ทำท่าจะเป็น “นิคส์” หรือ “เสือ” ขึ้นมาพร้อมๆ กับการสิ้นสุดของสงครามเย็นในเอเชียระดับมหาอำนาจ และสงครามร้อนในระดับประเทศเล็กประเทศน้อยในอุษาคเนย์เรื่องราวของ “เจ๊ก/จีน” ในประเทศไทยก็จะได้รับการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น ละครโทรทัศน์ (ลอลลายมังกร) นวนิยาย (อย่าง “จดหมายจากเมืองไทย” หรือ “อยู่กับก๋ง”) หรือ สารคดี (อย่างเช่นของสมเด็จพระเทพรัตนฯ) จิตรา ก่อนันท์เกียรติ (ตั้งหนั่งเกี้ย) หรือ จำนงค์ศรี หาญเจนลักษณ์ (ดูจนวากกลางมหาสมุทร) ตลอดจนงานวิชาการหรือกึ่งวิชาการ อย่างของเขียน ชีระวิทย์, ภูวดล ทรงประเสริฐ, วุฒิชัย มูลศิลป์, เกษียร เตชะพีระ, พรรณี บัวเล็ก, ฯลฯ ก็ตาม แต่อาจกล่าวได้ว่า งานหลักที่เป็นวิชาการอย่างหนักหน่วง ที่อาศัยการ “วิจัย” ค้นคว้าอย่างเต็มที่ และที่สำคัญคือใช้ภาษาจีน (ทั้งที่เป็นตัวเขียนตัวพิมพ์ หรือจากการสัมภาษณ์จากคำบอกเล่าจากภาษาถิ่นสำเนียงต่างๆ ของจีน) นั้น ก็ยังไม่สู้จะมีมากเท่าที่ควร

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วงานคลาสสิกของ จี.วิลเลียม สกินเนอร์ เรื่อง *Chinese Society in Thailand “สังคมจีนในประเทศไทย”* ที่ปรากฏออกมาเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก และถูกนำมาปรับปรุงตีพิมพ์เป็นหนังสือครั้งแรกเมื่อ 2500/1957 จนกระทั่งได้รับการแปลเป็นภาษาไทยตีพิมพ์ขึ้นในปี 2529/1986 เป็นเวลาได้ 20 ปีแล้วนั้น ก็ยังดำรงความเป็นคลาสสิกอยู่และจำเป็นอย่างยิ่งในแง่ของวิชาทางประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ตลอดจนสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาจะต้องหันกลับไปดูงานชิ้นนี้ ที่เปรียบเสมือนการเปิดฉากทางวิชาการ “ไทยศึกษา” หรือ “อุษาคเนย์ศึกษา” เป็นก้าวแรกอย่างแท้จริง

สกินเนอร์นั้น นับได้ว่าเป็น “นักจีนวิทยา” (Sinologist) โดยแท้จริงดังจะเห็นได้จากผลงานทางวิชาการมากมายมหาศาลเหลือคณานับ แต่ที่น่าสนใจก็คือท่านเริ่มต้นด้วยการให้ความสนใจต่อ “ปัญหาจีน” ในอุษาคเนย์ โดยเริ่มจากไทยแล้วก็ไปยังอินโดนีเซีย ก่อนที่ท่านจะไปทุ่มเทให้กับจีนแผ่นดินใหญ่อย่างจริงจังและเป็นกอบเป็นกำ อาจจะเป็นไปได้ว่าในบริบทของกาลเวลาของท่านในสมัยยุคทศวรรษ 1950s ที่การต่อสู้ในยุค “สงครามเย็น” ช่วงชิงความเป็นใหญ่และเป็นผู้นำ (hegemony) ระหว่างสหรัฐ กับสหภาพโซเวียต (ที่ยังมีจีน “แดง” ร่วมอยู่ในค่ายเดียวกัน) นั้น ทำให้การที่จะค้นคว้าและวิจัยในเมืองจีนโดยตรงเป็นไปได้ยากยิ่ง

ดังนั้นไทยหรืออินโดนีเซีย กับ “จีนโพ้นทะเล” จึงกลายเป็นดินแดนและเป้าหมายของการวิจัยของท่านไป ดังจะเห็นได้จากงานชิ้นแรกๆ เลย คือ *Report on the Chinese in Southeast Asia*. Ithaca: Cornell University Southeast Asia Program 1951. 91 p. (Data papers 1) ที่จัดทำออกมาในรูปแบบของเอกสารวิชาการ (data papers) มากกว่าจะเป็นหนังสือเล่ม และนั่นก็เป็นส่วนหนึ่งของการก่อตัวของสิ่งที่เราจะมารู้จักกันว่า “อาณาบริเวณศึกษา” หรือ area studies ที่เป็นที่มาของ Southeast Asian studies หรือ Thai studies อันมีมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ที่สกินเนอร์ไปสังกัดเล่าเรียนอยู่จนได้ปริญญาเอก เป็นจุดหนึ่งของการเริ่มต้นวิชาการด้านนี้ ที่มาพร้อมๆ กับ “สงครามเย็น” พร้อมๆ กับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ในการสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ (Communist containment policy) ที่อาจกล่าวได้อีกเช่นกันว่าเป็น “ต้นกำเนิด” หรือ “บรรพบุรุษ” ของ “อุษาคเนย์ศึกษา” ทั้งหลายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นออสเตรเลีย ญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย ฯลฯ

สกินเนอร์ กล่าวอารัมภบทที่มาของการศึกษางานชิ้นเอกของท่านไว้ว่า “ชาวจีนโพ้นทะเล ได้ครองความสำคัญสำหรับอนาคตของภูมิภาคนี้ยิ่งขึ้นพร้อมๆ กันกับการสิ้นสุดของลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การสถาปนาอำนาจรัฐคอมมิวนิสต์ของจีน ทำให้จีนสามารถขยายอิทธิพลได้มากขึ้นอีก อย่างไรก็ตาม หลายศตวรรษหรือนับเป็นพันปีก่อนวิวัฒนาการเหล่านี้ ชาวจีนโพ้นทะเลมีบทบาทสำคัญอยู่แล้วในการพัฒนาเศรษฐกิจและความเจริญทางสังคมของรัฐสำคัญๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

“ไม่เป็นการเกินความจริงเลยที่จะกล่าวว่า เราจะไม่สามารถเข้าใจหรือวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ไทยปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง หากแยกบทบาทและเรื่องราวของชาวจีนโพ้นทะเลออกไป แม้กระนั้นก็ตามทั้งนักประวัติศาสตร์ชาวไทยและชาวตะวันตกก็ทำนองเดียวกัน ที่เกือบจะไม่ให้ความสนใจชาวจีนโพ้นทะเล จึงหวังได้ว่าการศึกษานี้จะช่วยแก้ความไม่สนใจเปรียบเทียบที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของชาวจีนโพ้นทะเลในผลงานประวัติศาสตร์ประเทศไทย และให้ภูมิหลังที่จำเป็นเพื่อความเข้าใจบทบาทของจีนในปัจจุบัน”

คำว่า “บทบาทของจีนในปัจจุบัน” ของสกินเนอร์ในที่นี้ ก็คือในทศวรรษ 2490-2500 ในยุคสมัยของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ก่อนหน้าการ “รัฐประหารเผด็จการ 2500-2501” ของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ อันเป็นช่วงของระยะเวลาวิจัยและงานเขียนของสกินเนอร์เอง ซึ่งก็เป็นที่น่าเสียดาย

ยิ่งเพราะในยุคสมัยต่อมาที่อาจเรียกได้ว่า “สมัยอเมริกันในไทย” ที่เต็มไปด้วยเงินดอลลาร์ ฐานทัพอเมริกัน ทหารจีไอ นั่น การต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลไทย (ซึ่งก็หมายถึงเงินแดงหรือเงินแผ่นดินใหญ่โดยเฉพาะเจาะจง มากกว่าโซเวียตด้วยซ้ำไป) ได้ดำเนินไปอย่างเข้มข้นภายใต้รัฐบาลของคณะปฏิวัติ/ถนอม/ประภาส

กว่ากระแสของขบวนการประชาธิปไตยที่นำโดยนักเรียนนิสิตนักศึกษาจะนำมาซึ่งเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 อันเป็นแรงผลักดันภายในที่ทำให้ นายกษ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จะต้องเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในปี 2518 ก็กินระยะเวลาและการก่อตัวของขบวนการ “คนรุ่นใหม่” อันเนื่องซ้ำและยืดยาวนาน

งานของสกินเนอร์ที่มีอยู่ด้วยกันถึง 9 บทขนาดยาวนั้น มีความลุ่มลึกทางด้านประวัติศาสตร์เพราะกลับไปตั้งต้นไกลโพ้นตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัยด้วยซ้ำไปที่ว่า “พ่อค้าชาวจีนได้มาตั้งตลาดค้าและเมืองท่าในอ่าวสยามเรียบริยแล้ว เมื่อคนไทยมาถึงบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาและแหลมมลายูในคริสต์ศตวรรษที่ 13 (พุทธศตวรรษที่ 19)” ดังนั้นเรื่องราวของการ “จิ้มก้อง” กับการค้า ที่สุโขทัย/อยุธยา มีอย่างแนบแน่นกับราชสำนักจีน ก็เป็นส่วนหนึ่งของบทที่ 1 ที่เราสามารถจะหารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากงานที่ตามมาภายหลังอย่างของสิบแสง พรหมบุญ (*Sino-Siamese Tributary Relation 1970* แปลเป็นไทยในชื่อ “ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนกับไทย” 2525) และสารสิน วีระผล (*Tribute and Profit 1977* แปลเป็นไทยในชื่อ “จิ้มก้องและกำไร” 2548)

งานของสกินเนอร์แม้จะออกมาเป็นภาษาอังกฤษและถูกแปลเป็นภาษาไทยมานานปีแล้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2529 (พิมพ์ครั้งแรก 3,000 เล่ม) ก็ตามแต่หนังสือเล่มนี้ก็ดูจะไม่มี “อิทธิพล” หรือ impact ในวงวิชาการไทยเท่าไรนัก (หากจะเทียบกับในโลกกว้างข้างนอก) อาจเป็นเพราะเหตุผลง่าย ๆ ที่เราก็อ้าง กันว่าทั้งอาจารย์และนิสิตนักศึกษาไม่ค่อยอ่านหนังสือกันอยู่เป็นประจำแล้ว อาจจะเพราะความลุ่มลึกของข้อมูลประวัติศาสตร์ไทย (ที่ได้จากหลักฐานจีน) อาจจะเพราะความไม่เข้าสอดคล้องกับความเชื่อของนักประวัติศาสตร์ไทย “กระแสหลัก” ทั่วไป ที่ยึดมั่นใน plot เรื่องของ “ราชาชาตินิยม” และ “เชื้อชาตินิยม” ของ “เผ่าไทย” ดังนั้นข้อมูลอย่างเช่น

“นาประหลาดใจว่า รัชกาลที่ 1 ทรงได้รับพระราชทานพระนามภาษา

จีนว่า เจิ้ง หัว (C. 33) และเป็นโอรสของ เจิ้ง เจา (พระเจ้าตากสิน) พระราชบัญญัติของพระจักรพรรดิจีนเกี่ยวกับสยามเมื่อ ค.ศ. 1786 (พ.ศ. 2329) ระบุว่า ‘เราเห็นแล้วว่าประมุขของประเทศองค์ปัจจุบัน ได้สืบราชสมบัติต่อจากพระราชบิดา กษัตริย์องค์ปัจจุบันได้ส่งคณะทูตเพื่อมาถวายบรรณาการและความจริงใจของพระองค์ก็เป็นที่น่าสรรเสริญ’ อาจเป็นไปได้ว่า พระราชสาสน์ของรัชกาลที่ 1 นั้นมีความเท็จอยู่ก็ได้หรืออาจเป็นไปได้ว่า ผู้แปลคำว่า ‘โอรส’ ผิดพลาดมาจากคำว่า ‘บุตรเขย’ ตามที่ เจิ้ง จื่อ-หนาน กล่าวถึงคำ เจิ้ง หัว เป็นการถอดความจากคำว่า ‘เจ้าฟ้า’ ผิด ซึ่งหมายถึง ‘มกุฎราชกุมาร’ อย่างไรก็ตาม มีบันทึกที่ปักกิ่งว่า กษัตริย์ราชวงศ์จักรีพระนามว่า เจิ้ง ตามพระเจ้าตากสิน ตรารบเท่าที่สยามยังคงส่งบรรณาการให้จีนอยู่” (ดูหน้า 22)

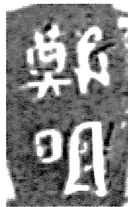
สกินเนอร์ ยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า

“จากพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เป็นภาษาอังกฤษ (ถึงเซอร์จอห์น เบาว์ริง) ที่ทรงบรรยายไว้อย่างเห็นภาพว่า พระราชบิดาของรัชกาลที่ 1 ‘ได้สมรสกับธิดาสาวสวยของครอบครัวจีนที่มั่งคั่งที่สุดในย่านจีน...ของอยุธยา’ ถ้าหากเป็นเช่นนั้นแล้วสตรีผู้นี้ก็เป็นพระมารดาของรัชกาลที่ 1 ฉะนั้นต้นราชวงศ์จักรีจึงเป็นลูกครึ่งจีน...แน่นอนทีเดียวรัชกาลที่ 1 จะทรงมีพระสนมมากกว่าหนึ่งคนที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีน ก็พอจะสรุปได้ว่า พระมารดาของรัชกาลที่ 2 เป็น ‘ไทยแท้’ ในกรณีนี้รัชกาลที่ 2 จึงทรงมีเชื้อจีนเศษหนึ่งส่วนสี่ และรัชกาลที่ 3 ทรงมีเชื้อจีนเศษหนึ่งส่วนแปด

“อย่างไรก็ตามรัชกาลที่ 4 ทรงเป็นโอรสของรัชกาลที่ 2 กับสมเด็จพระสุริเยนทราฯ ผู้ซึ่งเป็นพระธิดาของพระพี่นางในรัชกาลที่ 1 และบิดาที่เป็นเศรษฐีจีน ฉะนั้น เนื่องจากพระมารดามีเชื้อจีนเศษสามส่วนสี่ และพระบิดามีเชื้อจีนเศษหนึ่งส่วนสี่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ (รัชกาลที่ 4) จึงทรงมีเชื้อจีนครึ่งหนึ่ง รัชกาลที่ 5 ทรงเป็นพระราชโอรสของรัชกาลที่ 4 กับพระราชนัดดาของรัชกาลที่ 2 ผู้ซึ่งจะต้องมีเชื้อจีนอย่างน้อยที่สุดก็เศษหนึ่งส่วนสิบห้า ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ (รัชกาลที่ 5) จึงทรงมีเชื้อจีนมากกว่าเศษหนึ่งส่วนสี่...” (หน้า 24)

อนึ่ง ขอแทรกไว้ว่าความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างราชสำนักไทยกับจีน ตามระบบการทูตบรรณาการหรือ “จิ้มก้อง” นั้นนั้น ได้สะดุดหยุดลง พระจอมเกล้าฯ รัชกาลที่ 4 ส่งบรรณาการไปจีนเป็นครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ. 2396 หรือ ค.ศ. 1853 อีก 2 ปีต่อมาสยามก็ลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริงปี

พ.ศ. 2398 หรือ ค.ศ. 1855 หลุดออกจากวงจรของ Pax Sinica เข้าสู่ Pax Britanica และก็น่าสนใจว่าในพระราชสารที่มีไปมาระหว่างราชสำนักจีนและไทยนั้น รัชกาลที่ 4 จะใช้ “พระแช่แต่” และพระนาม “เป็ง” [แต่ เป็นสำเนียงแต่จิ๋ว ซึ่งตรงกับ “เจ็ง” ในภาษาจีนกลางนั่นเอง และแช่แต่ ก็เป็นพระแช่ของพระเจ้ากรุงธนบุรี (ตากสิน) ด้วยเช่นกันกับราชวงศ์จักรีตอนต้น]

พระราชลัญจกรตัวหนังสือจีนของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า รัชกาลที่ 4 ที่ทรงประทับในสารส่งให้เซอร์จอห์น เบาว์ริงเมื่อ พ.ศ. 2398 หรือ ค.ศ. 1855 อ่านได้ความว่า พระแช่แต่ (เจ็ง) พระนามเป็ง (หมิง) ตัวอักษรบนและล่างตามลำดับ (จากหนังสือ The Kingdom and People of Siam: Sir John Bowring ฉบับพิมพ์ปี 1857)

แน่นอนถ้าหากจะนำการวิเคราะห์ของสกินเนอร์ดังกล่าวข้างต้น ก็คงจะไม่เข้ากรอบของประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยใหม่ ที่เป็นเรื่องของ “ราชอาณาจักรสยาม” ของ “เผ่าไทย” (ของทั้งรัชกาลที่ 6 ทั้งจอมพล ป. พิบูลสงคราม และทั้งหลวงวิจิตรวาทการ) แต่อย่างไร แต่ในยุคสมัยปัจจุบันที่ต้องการความ “สมานฉันท์” และ “ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม” กลายเป็นมนตราท่องบ่นกัน ก็หวังว่าข้อมูลอดีตข้างต้นจะนำมาเป็นประโยชน์สำหรับยามยากในปัจจุบันสมัยของเรา

จุดเด่นของงานของสกินเนอร์ คือ การให้ภาพของการอพยพโยกย้ายแรงงานจีนจำนวนมากเข้ามาเข้าสู่สยามในช่วงต้นและกลางรัตนโกสินทร์ การจำแนกแจกให้เห็น “ความหลากหลาย” ของกลุ่มสำเนียงภาษาถิ่นต่างๆ ของจีน (ไม่ว่าจะเป็นแต่จิ๋ว กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไหหล่า ฯลฯ) การเข้าสู่อาชีพตามความถนัดและความจำเป็นของคนจีนเหล่านั้น และ “การผสมกลมกลืน” (assimilation) ประสานกันเข้ากับสังคมและชนชาติไทย/และหรือชาติอื่นๆ ตลอดจนการถูกเลือกปฏิบัติกีดกันและการบีบบังคับ (นับแต่สมัยของรัชกาลที่ 6 จนถึงสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงครามก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2) ในเรื่องของชาติพันธุ์ ภาษาและวัฒนธรรมอันเป็นตัวอย่าง “คลาสสิก” แต่ค่อนข้าง “ประสบ” ความสำเร็จของรัฐบาลกลางของไทย

และนี่ก็เป็นที่มาของคำวิพากษ์ต่องานของสกินเนอร์ ที่นักวิชาการจำนวนไม่น้อยไม่เห็นด้วยกับสมมุติฐานของความสำเร็จของนโยบาย “assimilation” ที่หลายคนคิดว่าแม้รัฐไทยจะประสบความสำเร็จในกรณี “กลืน” จีนให้เป็น

ไทย แต่เนื้อคือการ assimilate จนความเป็นจีนสูญหายกลายเป็นอื่น หรือว่าเป็นเพียง integration ที่แม้จะผนวกหรือบูรณาการความเป็นจีนให้เข้ากับไทยได้ แต่ผู้คนเชื้อสายจีนก็ยังรักษา “อัตลักษณ์” ของตนไว้ได้อย่างเด่นชัดที่ไม่ใช่ “ไทย” แต่ก็ไม่ใช่ “จีน” และที่สำคัญคือ ตัวอย่างของความสำเร็จเช่นนี้ รัฐหรือผู้นำไทยจะต้องไม่เข้าใจผิด และนำไปใช้ในกรณีอื่นๆ โดยเชื่อว่าจะประสบความสำเร็จเช่นกัน ดังเห็นได้อย่างชัดในกรณีของ 3-4 จังหวัดภาคใต้ที่รัฐยังไม่สำเร็จหรืออาจไม่มีทางสำเร็จในการ assimilate คนที่ชาติพันธุ์และภาษาคือ “มลายู” และศาสนาคือ “อิสลาม”

ใน “ความสำเร็จ” ของรัฐไทยต่อปัญหาภายในว่าด้วย “เจ๊ก/จีน” ไม่ว่าจะมาด้วยความสุขุมตมภ์กรภาพของนโยบายและการปฏิบัติไม่ว่าจะมาด้วยการบีบบังคับและการใช้พลังกำลังไม่ว่าจะมาด้วย “โชค” หรือ “โอกาส” (ที่มากับลัทธิอาณานิคม หรือที่มากับการต่อต้านคอมมิวนิสต์ก็ตาม) เรื่องราวของคนจีนในไทย ทั้งผู้ที่ตระหนักหรือไม่ตระหนักใน “ภูมิหลัง” ของความเป็นเจ๊ก/จีนก็ตามในบรรยากาศของการครอบรอบและเฉลิมฉลอง 30 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และ นรม. โจว เอ็นไหล (1 กรกฎาคม 2518-2548) และการที่ประเทศจีนได้ก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจอันดับ 2 ของโลกทำหายกับสหรัฐฯ (และไทยก็ได้สมัครใจกลับคืนเข้าสู่วงจรของ Pax Sinica อีกครั้งหนึ่งแล้ว) นั้น น่าจะเป็นโอกาสของการทบทวนภูมิหลังของความสัมพันธ์ไทยจีนดังกล่าว ซึ่งมีมานานนับกว่า 1 พันปี ก่อนหน้าสุโขทัย/อยุธยาด้วยซ้ำไป ก่อนหน้า 600 ปี ของช้ำปอกง/เจิ้งเหอเป็นไหนๆ

รัฐบาลไทย “ยุคทักษิณโณมิกส์” กำลัง “ซบถลด-รัฐไทย” อย่างเร็ววิ้ง (ตามจีน ตามฝรั่ง) ไปข้างหน้าแต่รัฐไทยก็น่าจะต้องมองกลับไปดูทาง “กระจกหลัง” ด้วยเช่นกัน และนี่ก็เป็นที่มาของการนำ “สังคมจีนในประเทศไทย” ของ จี. วิลเลียม สกินเนอร์ กลับมาตีพิมพ์อีกครั้งหนึ่งในโอกาสอันเป็นมงคลนี้ของปี พ.ศ. 2548

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ต้องขอขอบคุณมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทยและบริษัทโตโยต้า มอเตอร์เป็นอย่างสูง ที่สนับสนุนงานทางด้านวิชาการเช่นนี้เป็นประจำ ขอขอบคุณสำนักข่าวสารอเมริกัน กทม. ที่ช่วยดำเนินการในการขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ให้มีการแปลออกเป็นภาษาไทย ขอขอบคุณบริษัทไทยวัฒนาพานิช ที่อนุญาตให้นำฉบับต้นแบบในการพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี 2529 มาตีพิมพ์ใหม่ในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้แปล

: พรรณี ฉัตรพลรักษ์, ชื่นจิตต์ อ่ำไพพรรณ, ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข, ภรณ์ กาญจนขลุติ, ปรียา บุญญะศิริ, ศรีสุข ทวีชาประสิทธิ์, และกองบรรณาธิการ ต้นฉบับ ส่งา และสมถวิล ลือชาพัฒนพร รวมทั้ง Dream Catchers (ยู๋ย ต่อม จอย) และ Ernest Choy

ถ้อยแถลง

จิมก้องและกำไร : การค้าไทย-จีน

2195-2396/1652-1853

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

การศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ทางการค้าในระบบ
บรรณาการระหว่างไทยกับจีน ที่ปรากฏโดดเด่นในวงวิชาการของไทย ได้แก่
วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก 3 เรื่อง คือ

1. Sino-Siamese Tributary Relations, 1282-1853 ของ ดร. สืบแสง
พรหมบุญ ที่ได้เสนอต่อมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ
พ.ศ. 2514/ค.ศ. 1970

2. Tribute and Profit: Sino-Siamese Trade. 1652-1853 ของ ดร.
สารสิน วีระผล ที่ได้เสนอต่อมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา
เมื่อ พ.ศ. 2517/ค.ศ. 1974

3. Fields from the Sea: Chinese Junk Trade with Siam during
the Late Eighteenth and Early Nineteenth Centuries ของ ดร. เจนนิ
เฟอร์ เวย์น คัชแมน (Jennifer Wayne Cushman) ที่เสนอต่อมหาวิทยา
ลัยคอร์เนลล์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

งานวิจัยเหล่านี้มีคุณูปการทั้งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและการ
ศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยอย่างที่ไม่เคยปรากฏมา
ก่อนเพราะมีการใช้เอกสารอย่างหลากหลาย ทั้งภาษาไทย ภาษาจีน ภาษา
อังกฤษ ภาษาญี่ปุ่นและภาษาไต้หวัน จึงเกิดการตีความเรื่องราวในประวัติศาสตร์

ไทยอย่างกว้างขวางกว่าที่เคยรับรู้และเข้าใจกันมาก่อน

งานเหล่านี้มีความเกี่ยวเนื่องกันตรงที่ งานชิ้นแรกให้ภาพรวมของความสัมพันธ์กับประเทศจีนในระบบบรรณาการ ทั้งในราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง หรือนับตั้งแต่มีหลักฐานว่าสยามได้ส่งบรรณาการไป “จิ้มก้อง” พระเจ้ากรุงจีนจนกระทั่งยุติการกระทำดังกล่าวในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. 2396 โดยเน้นเรื่องขั้นตอนและระเบียบการปฏิบัติ ส่วนงานชิ้นที่ 2 เน้นเรื่องความสัมพันธ์ทางการค้าและการทูตที่ทั้งสองประเทศต่างได้รับผลประโยชน์มากที่สุด จนกระทั่งความสัมพันธ์นี้ได้เสื่อมสลายลงพร้อมกับอาณาจักรแห่งสุวรรณค้ออันยิ่งใหญ่สมัยราชวงศ์ชิง และงานชิ้นสุดท้ายเน้นรายละเอียดของการค้าสำเภาไทย-จีนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยให้รายละเอียดของบรรยากาศในการเดินเรือเพื่อทำการค้าของชาวจีน ตลอดจนชนิดของสินค้าเข้าและออกของจีนกับสยาม

มูลนิธิโครงการตำราฯ ได้จัดพิมพ์งานของ ดร. เจนนิเฟอร์ เวย์น คูชแมน เป็นเรื่องแรก เมื่อ พ.ศ. 2528 คือ *การค้าทางเรือสำเภาจีน-สยาม ยุคต้นรัตนโกสินทร์* แปลโดย ชื่นจิตต์ อาไพวรรณ ต่อมา เมื่อ พ.ศ. 2529 ก็ได้จัดพิมพ์งานของ ดร. สิบแสง พรหมบุญ คือ *ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนกับไทย* แปลโดย กาญจน์ ละอองศรี

สำหรับงานของ ดร. สารสิน วีระผล นั้น ได้จัดแปลและพิมพ์ตามต้นฉบับภาษาอังกฤษในปีนี้ (พ.ศ. 2548) ให้ชื่อภาษาไทยว่า *จิ้มก้องและกำไร : การค้าไทย-จีน* แปลโดย พรธณาม เกษธรรมสาร รังสี อันโสภาและสมาพร แลคโซ

สิ่งที่ปรากฏใน *จิ้มก้องและกำไร : การค้าไทย-จีน* นอกจากจะให้ภาพความสำคัญของการค้าในระบบบรรณาการที่ทั้งจีนและไทยต่างก็ได้รับผลประโยชน์คุ้มค่าแล้ว รายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ก็ช่วยสร้างความกระจ่างให้กับเอกสารโบราณของไทยด้วยเช่นกันและทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์จีนในบางแง่มุมได้ชัดเจนขึ้นด้วย ตัวอย่างเช่น การแปลเอกสารภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับการส่งบรรณาการไปถวาย คือ “ศุภอักษรจงติงมู้อี้ถึงเจ้าพระยาพระคลัง ครั้งที่ 4” ที่กล่าวถึงบุคคลเดียวกันใน *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4* ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ คือ “จงติงมู้อี้เจ้าเมืองกวางตุ้ง”

เราอาจเข้าใจว่า “จงติงมู้อี้” เป็น “เจ้าเมือง” หรือ Governor ในภาษาอังกฤษ แต่สิ่งที่ปรากฏในงานของอาจารย์สารสินได้ช่วยอธิบายเพิ่ม

ชี้ว่า “จงดักมู้อี้” ไม่ได้เป็น Governor ธรรมดาๆ แม้ว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศจีนนั้น มี “มณฑล” เป็นหน่วยทางการปกครองที่ใหญ่ที่สุด โดยมีข้าหลวงประจำมณฑล หรือ Governor เป็นผู้ปกครองสูงสุด แต่ในสมัยราชวงศ์ชิง ราชสำนักได้สร้างระบบการควบคุมที่ใหญ่กว่านั้น โดยแต่งตั้ง “ข้าหลวงใหญ่” คือ “Governor-General” หรือ “Viceroy” เป็นผู้ปกครองสูงสุด ดูแล 2 มณฑล โดยมีชื่อเรียกทั้งสองมณฑลควบกัน ชื่อที่พบบ่อยๆ ในหนังสือเล่มนี้ คือ เหลียงกวาง กับ หมิ่นเจ้อ

“ข้าหลวงใหญ่แห่งมณฑลเหลียงกวาง” เป็นคนเดียวกับ “จงดักมู้อี้ เจ้าเมืองกวางตุ้ง” เพราะคำว่า “เหลียงกวาง” ก็คือ มณฑล “หว่าง” ทั้งสองได้แก่ กวางตง (กวางตุ้ง) กับ กวางซี (กวางสี) และข้าหลวงใหญ่ผู้มีตำแหน่งเป็น “จงดักมู้อี้” ก็มีทำเนียบบริหารราชการอยู่ที่เมือง Canton คือ กวางตุ้ง (กวางโจว/กวางเจา) ในมณฑลกวางตุ้ง เช่นเดียวกับข้าหลวงประจำเมืองกวางตุ้ง เมื่อคณะทูตสยามเดินทางไปถวายบรรณาการพระเจ้ากรุงจีนที่กรุงปักกิ่งนั้น ต้องเริ่มเดินทางจากชายแดนที่อยู่ใกล้ทะเลตะวันออกมากที่สุด คือ เมืองกวางตุ้ง โดยมี “จงดักมู้อี้” ผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหารทั้งสองมณฑล และมีทำเนียบอยู่ที่เมืองนั้น เป็นผู้ประสานงานรับรองคณะทูตของไทย เอกสารไทยจึงเรียกว่า “จงดักมู้อี้” เป็น เจ้าเมืองกวางตุ้ง”

ส่วน “ข้าหลวงใหญ่แห่งมณฑลหมิ่นเจ้อ” มีหน้าที่ดูแลมณฑล “หมิ่น” กับมณฑล “เจ้อ” หมิ่นเป็นชื่อย่อของ ผู้เจี้ยน หรือ ฮกเกี้ยน เพราะตัวอักษร “ผู้” อ่านได้ว่า “หมิ่น” ด้วยเช่นกัน ส่วน “เจ้อ” ก็เป็นชื่อย่อของ “เจ้อเจียง” ข้าหลวงใหญ่แห่งมณฑล “หมิ่นเจ้อ” จึงดูแลมณฑลฮกเกี้ยนกับเจ้อเจียง อันเป็นบริเวณที่มีผู้นิยมออกไปค้าขายและตั้งถิ่นฐานในประเทศสยาม

การแปลเรื่อง *Tribute and Profit: Sino-Siamese Trade, 1652-1853* นี้ ยึดถือตัวสะกดตามต้นฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การถอดเสียงภาษาจีนเขียนเป็นภาษาอังกฤษเมื่อ 30 ปีก่อน ที่ใช้ระบบเวดแอนด์ไจลส์ (Wade and Giles) อันต่างจากระบบพินอิน (Pinyin) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น การถอดเสียงภาษาจีนในหนังสือเล่มนี้จึงเป็นระบบเก่าที่สอดคล้องกับการใช้หลักฐานของไทยในเวลานั้น และใช้คำที่นิยมเรียกในภาษาไทยเป็นสำคัญ ยกตัวอย่างเช่น Fukian ที่ปัจจุบันเรียกว่าผู้เจี้ยนนั้น คำไทยเรียกว่า ฟู่เกี้ยน (ตามเสียงภาษาอังกฤษ) กับฮกเกี้ยน ก็จะใช้ ฮกเกี้ยน ส่วน Ch'ao Chou คือ เจาโจวในมณฑลกวางตุ้ง หรืออำเภอแต้จิ๋ว ก็จะใช้ แต่จิ๋ว สำหรับ Amoy

หรือที่ระบบปัจจุบันเขียนว่า Xiamen หรือ เซี่ยหมิน ก็คือเมืองเอ๋หมิง เป็นต้น โดยจะเขียนคำอ่านทั้งหมดไว้เมื่อคำนั้นปรากฏในครั้งแรก

สำหรับการอธิบายความเพิ่มเติมโดยผู้เขียนและผู้แปลนั้น จะระบุว่า เป็นคำอธิบายของผู้ใด ยกเว้นการอธิบายเพิ่มเติมในข้อความที่ยกมาทั้งหมด ที่เป็นของผู้เขียนโดยไม่ระบุ ส่วนการอธิบายเพิ่มเติมโดยบรรณาธิการนั้น จะอธิบาย [ในวงเล็บเช่นนี้] โดยไม่ระบุเช่นกัน

Tribute and Profit: Sino-Siamese Trade, 1662-1853 เป็นงานวิจัยที่เสนอมุมมองใหม่ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง แต่คนไทยส่วนใหญ่ก็ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากงานนี้เต็มที่นัก ดังนั้น ในวาระครบ 30 ปี ความสัมพันธ์ไทย-จีน และ 600 ปีชาปองกง/เจิ้งเหอ ในปี พ.ศ. 2548/ค.ศ. 2005 นี้ มูลนิธิโครงการตำราฯ จึงจัดแปลและพิมพ์ผลงานนี้ในโอกาสสำคัญดังกล่าว ทั้งยังเป็นการร่วมเฉลิมฉลองวาระที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี “ทูตสันถวไมตรี” แห่งราชสำนักไทย ผู้เสด็จไปเยือนทุกมณฑลของประเทศจีนมาแล้ว ทรงเจริญพระชนมายุ 50 พรรษา อีกด้วย

ขอขอบคุณ ดร. สารสิน วีระผล ที่ได้ช่วยอ่านผลงานแปล อธิบายความเพิ่มเติมและตรวจทานการถอดเสียงภาษาจีน

ขอบคุณคณะผู้แปล คือ พรรณางาม เเงาธรรมสาร รังสี อ้นโสภา และสมาพร แลคโซ ที่ได้จัดแปลหนังสือเรื่อง *จี้มก้องและกำไร* อย่างตั้งใจและรวดเร็ว

ขอบคุณ ดริม แคชเชอร์ กราฟฟิค ที่ได้ออกแบบปกอันงดงาม และดำเนินการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

กัณฐิกา ศรีอุดม

ตุลาคม 2548

รายนามคณะกรรมการบริหาร
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปี 2559

นางเพ็ชรี สุมิตร	ประธานและผู้จัดการ
นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	รองประธานกรรมการ
นายพนัส ทศนียนานนท์	ที่ปรึกษา
นายชเนศ อภรณ์สุวรรณ	กรรมการ
นายรังสรรค์ ชนะพรพันธุ์	กรรมการ
นายวิทยา สุจริตชนารักษ์	กรรมการ
นางสาวศรีประภา เพชรมีศรี	กรรมการ
นายประจักษ์ ก้องเกียรติ	กรรมการ
นางสาวอุบลรัตน์ ศิริวุศักดิ์	กรรมการ
นายบัณฑิต อัครวานิชย์	กรรมการ
นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ	กรรมการและเลขานุการ
นายขำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

เลขอนุญาต ที่ ต. ๒/๒๕๑๙

เลขที่คำขอ ที่ ๒/๒๕๑๙

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ตามที่ นายป่วย อึ้งภากรณ์

ได้ขออนุญาตจัดตั้ง

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

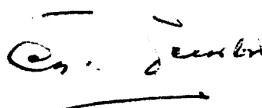
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

๑. ส่งเสริมการจัดทำตำราภาษาไทยในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และก่อนมหาวิทยาลัย
๒. เผยแพร่ตำราของมูลนิธิในหมู่ผู้สอนวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่วราชนานาชาติ
๓. ส่งเสริมการเรียบเรียงงานวิจัย และตำราชั้นสูง และรวบรวมเอกสาร ทางวิชาการออกตีพิมพ์
๔. ส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
๕. ไม่ทำการค้ากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นั้น

กรรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และขอให้ปฏิบัติตาม คำสั่งและข้อบังคับของกรรมการศาสนา โดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๙

(นายวัชร เขี่ยมโชติ)

อธิบดีกรรมการศาสนา

สัมมนาประจำปี 2559

ASEAN: Siam-Thailand + Japan + China and + India

ศุกร์ที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

ณ ห้องประชุม ภูกามยาว อาคารเรียนรวม (เดิม)

มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา

- 08.00–09.00 ลงทะเบียน / รับประทานอาหารว่าง
Registration / Tea and Coffee Break
- 09.00–09.30 พิธีเปิดการสัมมนา / Opening Ceremony
- ศ. พิเศษ ดร. มณฑล สงวนเสริมศรี อธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา กล่าวต้อนรับ / Welcoming
 - ศ. เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ นายกสภามหาวิทยาลัยพะเยา กล่าวแนะนำมหาวิทยาลัยพะเยา
 - ศ. เกียรติคุณ เพ็ชรี สุมิตร ราชบัณฑิต ประธานมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กล่าวรายงาน / Report
 - คุณนินนาท ไชยธีรภิญโญ รองประธานกรรมการบริษัท โตโยต้ามอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด และกรรมการมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย กล่าวเปิดงาน / Opening
 - มอบของที่ระลึก และถ่ายภาพหมู่ / Souvenirs Exchange and Group Photos
- 09.30–12.00 อภิปรายรวม / Panel “ASEAN + Japan: Social-Economic-Cultural Connectivity” / อาเซียน + ญี่ปุ่น : ความเชื่อมโยงสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
- คุณสุรศักดิ์ สุธองวัน | คุณชินยา อาโอกิ | ดร. ชยันต์ วรรธนะภูติ | ผศ. ดร. ดวงใจ หล่อธนะวิชช์ | คุณอดิศักดิ์ ศรีสม ดำเนินรายการ และนำอภิปราย
- 12.00–13.00 อาหารกลางวัน / Lunch
- 13.00–14.30 แบ่งห้องสัมมนาหัวข้อเฉพาะ / Panels
- ห้องที่ 1 “ASEAN + China: ASEAN and SENO (sud/South, est/East, nord/North, ouest/West) Boundary” / อาเซียน + จีน : อาเซียน และ เขตแดนทางบก ทะเล และอากาศ
- ศ. ดร. ยศ สันตสมบัติ | รศ. ดร. อักษรศรี พานิชสาส์น |

อ. อัครพงษ์ คำคุณ | อ. ปองขวัญ สวัสดิภักดิ์ ดำเนินรายการ
และนำอภิปราย

ห้องที่ 2 / Room 2 : “Water Scarcity: The Mekong,
The Chao Phraya and The Salween Rivers” แม่น้ำโขง เจ้าพระยา
สาละวิน : ปัญหาน้ำในอาเซียน

คุณเพียรพร ดีเทศน์ | รศ.ดร. ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี |
ดร. รอยล จิตรดอน | ผศ. มนตรา พงษ์นิล ดำเนินรายการ
และนำอภิปราย

ห้องที่ 3 “ASEAN Beyond Boundary” / อาเซียนไร้พรมแดน

ดร. อุษามาศ เสียมภักดี | ผศ.ดร. ชำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ |
คุณพิมพ์สิริ เพชรนารอบ | อ. อักษรภักดิ์ ชัยปะละ |

อ. พิพัฒน์ ชนากิจ ดำเนินรายการและนำอภิปราย

14.30–15.00

อาหารว่าง / Tea and Coffee Break

15.00–16.30

แบ่งห้องสัมมนาหัวข้อเฉพาะ / Panels

ห้องที่ 1 / Room 1 : “ASEAN + India: Mahabharata and
Southeast Asia” / อาเซียน + อินเดีย : มหาภารตะ และอุษาคเนย์

ศ. พิเศษ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ | อ. คมกฤช อู่ยเด็กลง |

คุณปิยฉัฐ สร้อยคำ | ดร. สิงห์ สุวรรณกิจ | ผศ. กาญจน์ ละอองศรี
ดำเนินรายการและนำอภิปราย

ห้องที่ 2 / Room 2 : “State and Church: Buddhism in ASEAN” /
รัฐกับศาสนจักร : พุทธศาสนาในอาเซียน

ภิกษุณีธัมมันทา | คุณวิจักขณ์ พานิช | อ. สุรพศ ทวีศักดิ์ |

คุณณัฐพงศ์ ดวงแก้ว | อ. สมฤทธิ์ ลือชัย ดำเนินรายการและ
นำอภิปราย

ห้องที่ 3 / Room 3 : “LGBT Rights in the ASEAN Community”
/ LGBT: เพศวิถีในอาเซียน

ผศ.ดร. วศิน ปัญญาวุฒตระกูล | คุณชুমภาพร แต่งเกลี้ยง |

คุณชานันท์ ยอดหงษ์ | ผศ.ดร. อรรถนธ์ อิงคินันท์ บัณฑิตย |

อ. ดารารัตน์ คำเป็ง | ดำเนินรายการและนำอภิปราย

พิธีกรประจำตลอดงาน สมฤทธิ์ ลือชัย